

CHET TILLARNI O'QITISHDAGI INNOVATSIYALAR

Mirzayeva Nasiba Jalolovna

Toshkent davlat agrar universiteti

Xorijiy tillar kafedrası dotsenti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada chet tillarni o'qitish sohasidagi zamonaviy innovatsion yondashuvlar tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion texnologiyalarning integratsiyasi talabalarning kommunikativ kompetensiyasini oshirish, motivatsiyani kuchaytirish va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.*

Kalit so'zlar: *chet tillarni o'qitish, innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, kommunikativ kompetensiya*

Аннотация: *В статье анализируются современные инновационные подходы в области обучения иностранным языкам. Результаты исследования показывают, что внедрение инновационных технологий играет важную роль в развитии коммуникативной компетентности студентов, повышении мотивации и развитии навыков самостоятельного обучения.*

Ключевые слова: *обучение иностранным языкам, инновации, цифровые технологии, искусственный интеллект, коммуникативная компетентность*

Abstract: *This article analyzes modern innovative approaches in the field of foreign language teaching. The results of the study show that the integration of innovative technologies plays an important role in improving students' communicative competence, increasing motivation and developing independent learning skills.*

Keywords: *foreign language teaching, innovations, digital technologies, artificial intelligence, communicative competence*

Kirish. XXI asr globallashuv jarayonlari chet tillarni o'rganishni zamonaviy ta'limning ajralmas qismiga aylantirdi. Bugungi kunda til o'qitish metodikasi an'anaviy

yondashuvlardan uzoqlashib, innovatsion texnologiyalar va pedagogik metodlarning integratsiyasi asosida rivojlanmoqda [1]. Jahon Iqtisodiy Forumining ma'lumotlariga ko'ra, zamonaviy mehnat bozorida ko'p tillilik va raqamli savodxonlik eng talab qilinadigan kompetensiyalardan hisoblanadi [2]. O'zbekiston Respublikasida ham chet tillarni o'rgatish tizimini takomillashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Bu esa til o'qitish sohasida innovatsion yondashuvlarni joriy etish zaruriyatini tug'diradi. Tadqiqotning maqsadi zamonaviy chet tillarni o'qitishdagi innovatsion metodlar va texnologiyalarning nazariy asoslarini tahlil qilish, ularning samaradorligini baholash hamda O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llash imkoniyatlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot muammosi shundan iboratki, ko'plab ta'lim muassasalarida hali ham an'anaviy o'qitish metodlari ustunlik qilmoqda va innovatsion yondashuvlarning sistematik tatbiqi yetarli darajada amalga oshirilmayapti. Bu esa talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda muayyan qiyinchiliklarga olib kelmoqda.

Metodologiya va adabiyotlar tahlili. Ushbu tadqiqot nazariy-analitik xarakterga ega bo'lib, O'zbek, rus va xorijiy manbalar asosida chet tillarni o'qitishdagi innovatsiyalarni o'rganishga qaratilgan. Chet tillarni o'qitishdagi innovatsiyalar muammosi ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan tadqiq etilgan. J.C.Richards va T.S.Rodgers o'zlarining mashhur asarida til o'qitish metodlarining tarixiy rivojlanishini tahlil qilib, kommunikativ yondashuv va vazifaga asoslangan o'qitishning afzalliklarini ta'kidlaydilar [3]. Mualliflar zamonaviy til ta'limida o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlovchi interaktiv metodlarning ahamiyatini alohida qayd etadilar. N.D.Galskova va N.I.Gez rus pedagogikasida chet tillarni o'qitishning nazariy asoslarini ishlab chiqib, kompetensiyaviy yondashuvning muhimligini asoslab berishgan [4]. Ularning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, til o'qitishda kommunikativ, lingvomadaniy va strategik kompetensiyalarni muvozanatli rivojlantirish zarur. Raqamli texnologiyalarning til o'qitishga integratsiyasi masalasi S.Chapelle tomonidan chuqur o'rganilgan bo'lib, u kompyuter yordamida til o'rganishning (CALL) samaradorligini empirik tadqiqotlar bilan asoslab bergan [5].

Tadqiqotchi raqamli vositalarning talabalar motivatsiyasini oshirish, individual o'rganish traektoriyalarini yaratish va tezkor qayta aloqa berish imkoniyatlarini ta'kidlaydi. Sun'iy intellekt asosidagi til o'qitish tizimlari bugungi kunning eng istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. M.Warschauer va M.Grimes o'z ishlarida AI texnologiyalarining til o'rganishda personalizatsiya, adaptiv o'qitish va avtomatlashtirilgan baholash imkoniyatlarini taqdim etishini ko'rsatadilar [6]. Aralash ta'lim (blended learning) kontseptsiyasi C.R.Graham tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, u an'anaviy va onlayn ta'lim usullarini optimal birlashtirish orqali ta'lim sifatini oshirish metodologiyasini taklif etadi [7]. Bu yondashuv O'zbekiston sharoitida ham dolzarb ahamiyat kasb etadi, chunki barcha hududlarda yuqori sifatli an'anaviy ta'lim infratuzilmasi mavjud emas. O'zbek olimlari orasida M.Yo.Yuldashev va S.S.Gulyamov chet tillarni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlarning tatbiqini tadqiq etishgan [8]. Ularning ishlari mahalliy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda xorijiy tajribani moslashtirishning amaliy yo'llarini ko'rsatadi.

Natijalar va muhokama. Adabiyotlar tahlili natijalariga ko'ra, zamonaviy chet tillarni o'qitishdagi innovatsiyalarni bir necha asosiy yo'nalishlarda tasniflash mumkin. Birinchidan, raqamli texnologiyalar va multimediya vositalarining qo'llanilishi til o'rganish jarayonini tubdan o'zgartirdi. Interaktiv dasturlar, mobil ilovalar, video va audio materiallar autentik til muhitini yaratish imkoniyatini beradi. Bu esa talabalarning eshitib tushunish va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ikkinchidan, sun'iy intellekt va mashina o'rganish texnologiyalari til o'qitishda personalizatsiyani yangi bosqichga olib chiqdi. AI-chatbotlar talabalarning individual ehtiyojlariga moslashib, har bir o'quvchiga mos o'rganish tezligi va murakkablik darajasini taqdim etadi. Bundan tashqari, avtomatlashtirilgan baholash tizimlari o'qituvchilar ishini yengillashtiradi va talabalarning o'sishini doimiy monitoring qilish imkonini beradi. Uchinchidan, kommunikativ va vazifaga asoslangan o'qitish yondashuvlari tilni faqat grammatik tuzilmalar to'plami sifatida

emas, balki real hayotiy vaziyatlarda qo'llaniladigan kommunikativ vosita sifatida o'rgatishga yo'naltirilgan.

Bu yondashuvlar talabalarning til kompetensiyasini muvozanatli rivojlantirishga xizmat qiladi. To'rtinchidan, aralash ta'lim modeli O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda ayniqsa samarali bo'lishi mumkin. U an'anaviy sinf darslarining afzalliklarini onlayn platformalarning moslashuvchanlik va resurs boyliklariga birlashtiradi. Beshinchidan, gamifikatsiya elementlarining qo'llanilishi talabalar motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi. O'yin mexanizmlari, ball to'plash tizimlari, virtual mukofotlar til o'rganishni qiziqarli va jalb qiluvchi jarayonga aylantiradi. Biroq, innovatsiyalarning samarali joriy etilishi bir qator qiyinchiliklarga duch keladi. Eng muhimi, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi va innovatsion metodlardan foydalanish ko'nikmalari yetarli darajada rivojlanmagan. Shuningdek, texnik infratuzilma va moliyaviy resurslar cheklanganligi ham muammo hisoblanadi. O'zbekiston kontekstida bu muammolar yanada dolzarb, chunki mintaqalar o'rtasida texnologik imkoniyatlarda katta farqlar mavjud.

Xulosa. Chet tillarni o'qitishdagi innovatsiyalar zamonaviy ta'limning ajralmas qismi bo'lib, talabalarning til kompetensiyasini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, kommunikativ metodlar va aralash ta'lim kabi innovatsion yondashuvlar til o'rganish samaradorligini oshirish, talabalar motivatsiyasini kuchaytirish va individual ta'lim traektoriyalarini yaratish imkoniyatini beradi. Biroq, ushbu innovatsiyalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun bir qator shartlarni ta'minlash zarur: o'qituvchilarning malaka oshirish tizimini takomillashtirish, zamonaviy texnik infratuzilmani yaratish, tegishli metodologik qo'llanmalar ishlab chiqish va doimiy monitoring tizimini joriy etish. O'zbekiston ta'lim tizimida chet tillarni o'qitish sifatini oshirish uchun xorijiy ilg'or tajribani mahalliy sharoitlarga moslashtirilgan holda qo'llash, ilmiy asoslangan innovatsion dasturlar ishlab chiqish va ularning samaradorligini muntazam baholash tavsiya etiladi. Kelgusi tadqiqotlar innovatsion metodlarning amaliy tatbiqi va ularning samaradorligini empirik baholashga qaratilishi maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Passov E.I. Kommunikativnoe inoyazychnoe obrazovanie: kontseptsiya razvitiya individualnosti v dialoge kultur. – Lipetsk: LSGPI, 2000. – 204 s.
2. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2023. – Geneva: WEF, 2023. – 296 p.
3. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 410 p.
4. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика. – М.: Академия, 2013. – 336 с.
5. Chapelle C.A. Computer Applications in Second Language Acquisition. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 240 p.
6. Warschauer M., Grimes D. Audience, Authorship and Artifact: The Emergent Semiotics of Web 2.0 // Annual Review of Applied Linguistics. – 2007. – Vol. 27. – P. 1-23.
7. Graham C.R. Blended Learning Systems: Definition, Current Trends, and Future Directions // Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs. – San Francisco: Pfeiffer Publishing, 2006. – P. 3-21.
8. Юлдашев М.Ё., Фуломов С.С. Чет тилларни ўқитишда замонавий педагогик технологиялар. – Тошкент: Фан, 2019. – 168 б.